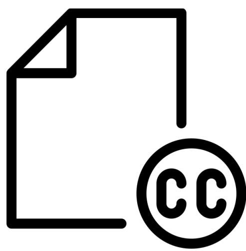

Taller Cooperativisme de Plataforma

Llicències lliures i obertes

Autoria:
Wouter Tebbens (FKI), David Gómez (FKI)

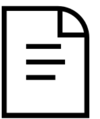
CONTINGUTS

En aquest mòdul tractem les polítiques per compartir el coneixement i especialment les pràctiques per fer servir llicències públiques, com les obertes i les lliures. Repassem aquesta tradició i veiem la seva aplicació en els mons del software, les obres culturals, educatius, de disseny i de les dades.

CONCEPTES CLAU

- Domini públic
- Tots els drets reservats
- Llicència pública
- Llicències lliures: Copyleft / Permissiu
- Llicències obertes, incl. CopyFair
- Drets morals

Els "drets d'autor" són una forma de protecció legal sobre la propietat intel·lectual que donen drets exclusius als autors d'obres que passen un llindar d'originalitat per decidir que es pot fer amb elles. No protegeixen una idea sinó la plasmació d'aquesta. Es distingeixen dos tipus de drets:

- Drets morals o extrapatrimonials (intransferibles, inalienables, no es poden cedir): reconeixement de l'autoria, integritat de l'obra, accés a l'exemplar rar, entre altres.
- Drets patrimonials o d'explotació (transferibles, es poden cedir): reproducció, comunicació pública, transformació.

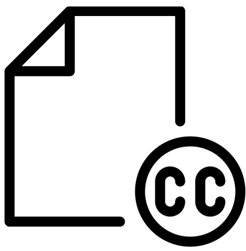
L'autor pot cedir els drets patrimonials de forma exclusiva o parcial a tercers a través d'un contracte o cedint-los a una societat de gestió de drets. Una altra manera és acompanyar l'obra amb un permís d'ús o llicència pública.
En el context d'una producció col·laborativa en xarxa la necessitat de negociar la cessió amb cada autor d'una contribució o amb el titular a qui aquest ha cedit els drets fa inviable el procés de co-producció, fins i tot si no hi ha retribució, ja que cal contactar, negociar i elaborar contractes costosos.
Les llicències públiques són permisos que acompanyen una obra estipulant què es pot fer amb ella. S'anomenen llicències obertes perquè reserven alguns drets d'autor per al titular de drets i n'alliberen d'altres, de manera que qualsevol persona (física o jurídica) pugui fer-ne ús sense haver de negociar un permís. Només cal negociar amb el titular si es vol fer ús d'algun dels drets que la llicència no atorga.

L'any 1984 Richard Stallman va crear el projecte GNU (que ara coneixem com a GNU/Linux, el sistema operatiu lliure) i va definir la primera llicència lliure, la GNU General Public License (GPL). Així el concepte dominant del "all rights re**serv**ed" ho va canviar en "all rights re**vers**ed". Sense canviar les lleis va canviar la manera d'utilitzar-les per compartir en lloc de controlar l'ús del programari. D'aquesta manera va inaugurar el Moviment pel Programari Lliure que es basa en les quatre llibertats següents:

- La llibertat per a executar el programa, per a qualsevol propòsit (llibertat 0).
- La llibertat d'estudiar com treballa el programa, i adaptar-lo a les necessitats pròpies (llibertat 1). L'accés al codi font és una condició prèvia per a això.
- La llibertat de redistribuir còpies per a poder ajudar als vostres veïns (llibertat 2).
- La llibertat per a millorar el programa, i alliberar les vostres millores al públic, perquè tota la comunitat pugui beneficiar-se (llibertat 3). L'accés al codi font és una condició prèvia per a això.

Aquestes quatre llibertats es plasmen en una llicència que acompanya el programa i, en la pràctica, fan que tothom - autors, usuaris, distribuïdors i autors d'obres derivades- tingui els mateixos drets. Els autors contribuïdors mantenen el dret moral de ser reconeguts com a tals.

Llicències lliures i obertes

Autoria:
Wouter Tebbens (FKI), David Gómez (FKI)

Barcelona Activa

Per atorgar llibertats sobre l'obra, els autors han d'expressar que

1. reclamen l'autoria i per tant els drets d'autor;
2. que alliberin l'obra sota la llicència triada.

A finals de la dècada dels noranta del segle XX es va introduir el terme "Codi Obert" per referir-se als mateixos projectes de programari lliure però emfatitzant la metodologia de desenvolupament en què es comparteix el codi font (llibertats 1 i 3).

També durant la dècada dels noranta es van definir llicències per obres culturals i d'altres àmbits. El projecte Creative Commons, iniciat l'any 2001, va posar a l'abast un ventall de llicències per diferents utilitats, combinant de forma estandarditzada els drets que l'autor es reserva l'autor (que no cedeix):

- Reconeixement
- No comercial (impedeix fer servir l'obra per a usos comercials)
- No derivades (es reserva el dret de transformació de l'obra)
- Compartir igual (permet l'ús sempre que es mantingui la mateixa llicència)

Combinant aquestes clàusules un pot obtenir 6 llicències diferents amb "alguns drets reservats".

El gràfic anterior organitza les llicències Creative Commons, BSD i GNU segons els drets que cedeixen i alliberen. Les llicències lliures se subdivideixen entre les:

- **permissives**: permeten la seva privatització o canvi de llicència en cas d'adaptació de l'obra
- **copyleft** o **robustes**: requereixen un "Compartir Igual", mantenen l'obra lliure.

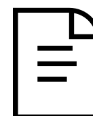
Les llicències obertes, no garanteixen necessàriament les quatre llibertats, ja que tenen *alguns drets reservats* com pot ser el dret a la transformació (no derivada) o l'ús comercial.

En la pràctica s'ha observat que l'ús "comercial" és un concepte subjecte a interpretacions, ja que allò comercial pot anar des del intercanvi monetari (p.e. vendre una còpia en paper d'un llibre) a alguna activitat que es realitza des d'una organització amb afany de lucre (p.e. la formació en una escola privada) o la inclusió en una publicació amb anuncis.

A més de les llicències Creative Commons hi ha un tipus de llicències de creació més recent que es coneix sota el nom "CopyFair" o "CopyFarLeft". Les llicències d'aquest tipus són similars a la llicència CC BY-SA-NC, però obren la possibilitat a l'ús comercial per aquelles entitats que estan en mans dels treballador/es o dels usuaris. La Peer Production Licence o Llicencia de Producció Entre Iguals és una adaptació de la NC de Creative Commons que limita l'ús comercial a les organitzacions propietat dels treballadors i alguns col·lectius, com Guerrilla Translations, ja les estan utilitzant.

Per diferents àmbits d'ús comptem amb diferents bones pràctiques i llicències concretes. A continuació presentem les llicències més habituals.

Llicències de Programari Lliure

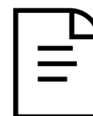

Llicència	Abreviació	Autor/ Mantenidor	1a versió	Tipus	Particularitats
GNU General Public License	GNU GPL	FSF	1985 / 1989	Copyleft	Cessió de patents; prohibeix l'ús de DRM
Lesser General Public License	GNU LGPL	FSF	1991	Copyleft feble	Dissenyat per biblioteques de software
GNU Affero General Public License	GNU AGPL	FSF	2007	Copyleft	Requereix que versions modificades que operen en una xarxa siguin compartits de forma pública
Apache License	ASL	Apache Software Foundation	1995	Permissiu	Concessió de patents
MIT	MIT PL	Massachusetts Institute of Technology	1988	Permissiu	Per software i la seva documentació
Berkeley Software Distribution Licenses	BSD	University of California/ Domini Public	1999	Permissiu	Hi ha diferents versions de la llicència amb clàusules diferents
Mozilla Public License	MPL	Mozilla Foundation	1998	Parcial	Dissenyat especialment per projectes de Mozilla
European Union Public License	EUPL	European Union	2007	Copyleft	Per software i la seva documentació; localitzat en 22 llengües de la UE

Taula 1 – Llicències de Programari Lliure.

Aquesta comparativa de llicències està basada en les seves fonts primàries, el treball de Lawrence Rosen (Open Source Licensing, 2004) i la comparativa a Wikipedia de llicències de programari lliure.

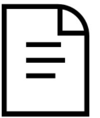
Llicències per la documentació i obres culturals

Llicència	Abreviació	Autor/ Mantenidor	1a versió	Tipus	Particularitats
GNU Free Documentation License	GFDL	FSF	2000	Copyleft	
Creative Commons Reconeixement	CC BY	Creative Commons Int'l	2004	permissiu	
Creative Commons Reconeixement CompartirIgual	CC BY-SA	Creative Commons Int'l	2004	copyleft	
Creative Commons Reconeixement No-Comercial	CC BY-NC	Creative Commons Int'l	2004	No-lliure	Ús comercial està reservat a l'autor o titular(s)
Creative Commons Reconeixement No-ObraDerivada	CC BY-ND	Creative Commons Int'l	2004	No-lliure	La distribució de modificacions de l'obra està reservat a l'autor o titular(s)
Creative Commons Zero	CC0	Creative Commons Int'l	2009	Permissiu/ Domini Públic	Els autors / titulars concedeixen tots els drets exclusius possibles al domini públic o els declaren nuls.

Taula 2 – Llicències típiques per documentació i obres culturals

Llicències per dissenys oberts i maquinari lliure

L'èxit de les metodologies de desenvolupament en obert com demostrat pel Moviment pel Programari Lliure també ha inspirat la seva versió al món físic: ho coneixem com Open Source Hardware, o maquinari lliure. Aquest moviment promou "la provisió pública de documentació de dissenys de maquinari" i segueix el model legal de llicències públiques basades en copyright. La comunitat de practicants (makers, dissenyadors industrials, etc.) ha dissenyat alguns models de llicència de disseny de codi obert pròpies com la **TAPR Open Hardware License**, i la **CERN Open Hardware Licence**. Aquestes llicències permeten aplicar el model copyleft a dissenys de productes físics, a pesar que són obres amb un estatus legal diferent. Si el software es protegeix legalment en el règim de drets d'autor sobre una expressió original en forma de codi, el hardware i el disseny es refereix a productes físics i des d'una perspectiva legal es regula per diferents règims:

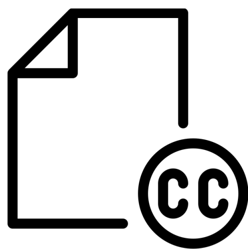
- *software* està protegit pels drets d'autor i en la major part de jurisdiccions (com EEUU, Austràlia, i Estats Membre de la UE) no requereix ser registrat per entrar ser objecte de protecció;
- *hardware* es protegeix normalment sota la legislació de patents, en particular per protegir idees aplicades a processos industrials;
- *arxius de disseny de hardware* es poden fàcilment protegir sota el règim de drets d'autor, considerant que aquest règim protegeix "obres pictòriques, gràfiques i escultures", que inclou "obres en dues i tres dimensions de belles arts, arts gràfiques, i aplicades, fotografies, impressions, reproduccions artístiques, mapes, globus, diagrames, models i dibuixos tècnics, inclòs plànols arquitectònics".

La jurisprudència dels darrers anys ha demostrat que els arxius de disseny que es necessiten per la fabricació digital (per exemple impressió 3D) es poden considerar sota protecció de drets d'autor. Això dóna al titular la base legal exclusiva sobre la reproducció de l'obra i totes les obres derivades, i per tant també dona la possibilitat d'aplicar llicències públiques, tant les permissives com les de copyleft. Thomas Margoni explica la jurisprudència que afecta aquesta construcció en detall en el seu article "Not for Designers: On the Inadequacies of EU Design Law and How to Fix It."

Llicències de dades obertes

Les llicències per protegir el procomú en les dades que es fan servir són principalment:

- CC0: La dedicació al domini públic, com presentat en la taula 2.
- Open Data Commons Public Domain Dedication and License (PDDL). Amb aquesta llicència els titulars concedeixen tots els drets exclusius possibles al domini públic o els declaren nuls.
- Open Data Commons Attribution License (ODC). Requereix reconeixement dels autors de la base de dades.

Llicències lliures i obertes

Autoria:
Wouter Tebbens (FKI), David Gómez (FKI)

EN RESUM

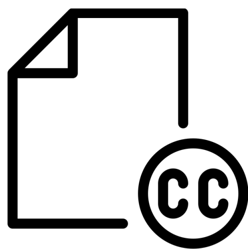

En aquest mòdul hem introduït la problemàtica de les lleis de propietat intel·lectual existents, que no estan concebudes per compartir obres digitals en xarxa. Hem repassat les solucions legals més utilitzades per produir software, obres culturals, dissenys en obert i dades obertes, garantint-ne les llibertats que faciliten la participació i la producció col·lectiva. Hem vist com les quatre llibertats donen les bases legals per establir una igualtat de drets entre totes les persones interessades a fer servir, copiar, compartir, adaptar i explotar les obres publicades sota aquestes condicions. Per facilitar altres models de negoci, tenim també les llicències obertes, que mantenen alguns drets reservats, com poden ser el d'obres derivades o de fer-ne ús comercial.

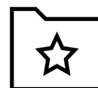
RECURSOS ÚTILS

Títol i accés	**Utilitat?** ⋆	⋆⋆	⋆⋆⋆
UOC, David Gómez.Material de curs de la UOC: Introducció a llicències. http://multimedia.uoc.edu/blogs/ilv/sobre-propietat-intel%c2%b7lectual/llicències-publiques-obertes-i-lliures/			
David Gómez. Mòdul de llicències a La Comunificadora al 2016: https://commons.wikimedia.org/wiki/User:Dvdgmz/Lli/LaCo			
FKI, Wouter Tebbens (2017). DiDIY dominant legal challenges and solutions practised; seccions 3.1, 4.3. i 5. http://www.didiy.eu/public/deliverables/didiy-d6.1.pdf			
Llistat de llicències de la Free Software Foundation i el projecte GNU: https://www.gnu.org/licenses/license-list.html			
Llistat de llicències de la Open Source Initiative: https://opensource.org/licenses			
Definició d'Obres Culturals Lliures: https://freedomdefined.org/Definition/Ca			
Open Source Hardware Association: https://www.oshwa.org/			
Comparativa de plataformes per compartir dissenys: http://wiki.freeknowledge.eu/index.php/Design_Sharing_Platforms			
LPI: BOE: https://boe.es/boe/dias/2014/11/05/pdfs/BOE-A-2014-11404.pdf			
Conveni de Berna: http://www.wipo.int/treaties/es/text.jsp?file_id=283700			

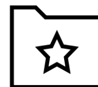
EXEMPLE DESTACAT #1Wikipedia

Fa servir una combinació de llicències: principalment la GPL pel software de MediaWiki, la GFDL i CC BY-SA pels articles, la CC0 per les dades a Wikidata. Gràcies a l'ús d'aquestes llicències i posar tots els recursos digitals a disposició de la comunitat el projecte és replicable. Aquest fet té un impacte en la governança del projecte. Quan el fundador va voler introduir una estratègia d'anuncis dins de la plataforma, part de la comunitat s'hi va oposar i va proposar fer una bifurcació ("fork" en anglès). La possibilitat de fer un fork va fer veure al fundador d'abortar aquesta estratègia per mantenir unida la comunitat.

Què et sembla? ____
____
____

EXEMPLE DESTACAT #2 GoodEnoughCNC

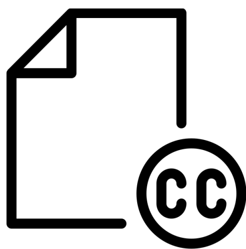

És una fresadora de maquinari lliure que es pot construir de materials estàndards disponibles en la majoria de països, o comprar en forma de kit o producte acabat de la fundació que s'ocupa del seu disseny i evolució, la fundació IRNAS. Tota informació per construir o adaptar-ho es troba al seu website sota les següents llicències:

- La documentació i els dissenys del maquinari són llicenciats sota la CERN Open Hardware License v.1.2.
- El firmware i software està llicenciat sota la GNU GENERAL PUBLIC LICENSE v3.
- Dades obertes generades pel projecte estan sota la dedicació al domini públic, CC0.
- Tots els continguts del website i documentació addicional estan llicenciats sota la Creative Commons Reconeixement-Compartir Igual 4 .0 Unported License.

Es pot trobar en https://github.com/IRNAS
La política de llicències de IRNAS: http://irnas.eu/license.html

Què et sembla? ____
____
____

Autoria:

Wouter Tebbens (FKI), David Gómez (FKI)

COMPARANT MODELS

Coneixes casos oposats o ben diferents? Descriu-los breument i comenta'ls:

APLICACIÓ PRÀCTICA

Com es podria aplicar al teu cas? Imagina i descriu-ho breument: